

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ע"ז

- (א) **מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת**- ולמסקנת הגמ' הא דאמר' שהן לצורך השבת קאי רק אהא הנשאלין לנדרים, אבל מפירין לנדרים אף שאינן לצורך השבת. והק' **רעק"א**, הרי אי' בשבת (מו:), למה מפירין נדרים בשבת, הרי לכא' החפץ מוקצה, דמי יימר דמזדקיף לה בעל. ואם מפירין אף שלא לצורך שבת, א"כ מהו הק', אולי באמת אסורה לאוכלה בשבת, ומה שמפירין בשבת הוא רק בנוגע לאחר שבת, והניח בקו'. וע' **בשלמי נדרים** דתי' ע"פ הגמ' בעמוד ב', דאי' דבשבת צריך לומר לה לשון אחר, כמו טלי ואכלי, ואינו אומר לה מופר ליכי. וא"כ א"ש, דאינו יכול לומר לה טלי ואכלי, שהרי עכשיו אינה יכולה לאכול. ואינו יכול לומר לה מופר ליכי, דהא בשבת אסור לומר כן. ואם אמר טלי למחר ואכלי, לכא' זה תלוי אם יכול לומר לה מופר ליכי למחר. וזה תלוי בראשונים, דאח"כ י"ל כן לפי פ"י הר"ן בסוגיא בעמוד ב', דס"ל ד"טלי ואכלי" הוי חלק של ההפדה, אבל לפי הרא"ש והריטב"א
- וע"ע במנחת שלמה** שהביא המשך הסוגיא שם, דהק' גם מהא דנשאלין לנדרים שהן לצורך שבת, יודעים דנזדקק לה חכם, מ"מ הא נמצא דמעולם הי' מותר, והוי כדבר שחשב שלא הי' ראוי לאכול, ובאמת ראוי הוא לאכול, דקיי"ל דאינו מוקצה, ומ"ש. ותי' דע"פ מש"כ ר' **שמעון**, דעקירת נדרים הא מכאן ולהבא למפרע, א"ש, וע"ש עוד מש"כ בזה.
- (ב) **ונשאלין לנדרים שהן לצורך שבת**- ומה שאין נשאלין לנדרים שאינן לצורך שבת, כ' הר"ן דהטעם הוא או משום דכיון דצריך חכם או ג' הדיוטות א"כ מחזי כדינא, א"נ שאין שעה עוברת לשאלה. וכ' **הק"ן אורה** דמה דהוא רק מחזי כדינא ואינו כדינא ממש, הוא משום דמה דאין דנין בשבת הוא משום גזירה שמא יכתוב, וכאן אין שייך גזירה זו, ורק משום דמחזי כדינא גזרו. והוסיף דמכאן משמע דלא כמש"כ **תוס' בביצה** (לו: ד"ה והא) דהיכא דליכא למגור שמא יכתוב שפיר מותר לדון, דהא כאן אין שייך הגזירה ומ"מ גזרין. וכ' **השלמי נדרים** דלכא' יש להעיר על טעמא קמא, דאי' למטה דאינו דומה לדין, כיון דאפי' במעומד ובקרובים וכו' כשר. וכ' דלכן כ' הר"ן טעמא בתרא נאולם לכא' טעמא בתרא צ"ע, שהרי אינו טעם לאיסור, אלא דסברא הוא שלא יהי' טעם מיוחד להיתר. וע"ע **בשלמ"נ** ד' לרון, דלפי טעמא בתרא מה יהי' הדין אם נדרה נדר דכלה זמן האיסור בשבת, דאף דאין צורך שבת כ"כ, אולם אין שייך לומר כ"כ דאין השעה עוברת, דמה תועלת יש במה שישאל על נדרה למחר, הרי למחר שוב אינו זמן הנדר, ולא פשט השאלה. וע' **במשנה ברורה** (שמ"א, א') דכ' דהטעם דאין להתיר נדרים שלא לצורך שבת הוא משום דלמה לן לאטרורחי בשבת בכדי נאוליה זהו כוונת הר"ן בטעם השני כאן, דכיון דאין השעה עוברת, ממילא הוי טיחה בכדין. והק' **המנחת שלמה**, למה זה נחשב שלא לצורך, הרי אפי' אם אין עצם הנדר שלא לצורך שבת כ"כ, אבל אולי רוצה להתירה שלא ליכשל ח"ו בעון נדרים. ועוד, למה לא יהי' נחשב לצורך כדי שלא תהי' חשובה חוטא, וע"ע. ובשעה"צ (א') הוסיף בשם **הלבוש** דהטעם הוא משום ממצוא חפצך.
- (ג) **למאן דאמר מעת לעת לצורך שבת אין, שלא לצורך שבת לא**- גם זה צ"ב מה יהי' האיסור, וכ' **הק"ן אורה** דבהפדה ודאי אין שייך לומר דמחזי כדינא, דהפדה אין שייך לדין כלל, אלא כ' ע"פ דברי הר"ן **בשבת** דהאיסור הוא משום **טירחא** ונצ"ע, דאם הי' נחית להבין הא דכ' הר"ן כאן בשאלה, דיש סברא לאסור משום דאין השעה עוברת, א"כ לימא דה"ה לענין הפדה מעל"ע, ואין משמע דס"ל כדברינו לעיל, דהיינו הך, דמשמע דצריך להרש זה לענין הפדה. ואולי ס"ל דהגם דאין שאלה כ"כ לדין, עכ"פ דומה קצת דבעיון שיש סברא דאין השעה עוברת, יכול לאסור, משא"כ בהפדה, דאין דומה לדין כלל, ועדין צ"ע.
- (ד) **למ"ד כל היום אין טפי לא, אפי' שלא לצורך שבת מפר-** פי', משום דהשעה עוברת, ואם לא עכשיו אימתי. ועי' **בחי' ר' שמואל** (י"ח, ג', ד"ה עור) שהביא להק' בשם ר' **מנחם זמבא**, דלפי מש"כ הטור דאם מקים הנדר וביום אחר שואל על ההיקם, עדיין יכול להפר, משום דהוי כמי שלא ידע שיכול להפר, דיכול להפר כשמודיעים לו שיכול להפר, אף דלא הי' יום שמעו. וא"כ, לכא' יש עצה פשוטה לשבת, ליקום הנדר, ולאחר שבת שואל על ההקם, ושוב יהי' יכול להפר הנדר. וא"כ, נמצא דבאמת גם לגבי הפדה אין השעה עוברת. ותי' (א) דמי יימר שיהי' פתח וחרטה למחר, וא"כ אי"ז עצה פשוטה כ"כ. (ב) דתלוי בההבנה בהטור, דאם הפשט בהטור הוא משום דכיון דאינו יכול להפר, ממילא הוי כמי שאינו יודע שיכול להפר, א"כ שפיר הק'. אבל י"ל דהפשט בהטור הוא דכיון דהקים הנדר, ואינו יודע שלמחר ישאל על היקם שלו, א"כ הוי באמת מי שאינו יודע שיכול להפר. וא"כ, מי שהקים על דעת לשאול על הקימו למחר, א"כ אין שייך לומר ד"אינו יודע" שיכול להפר היום.
- (ה) **הלכה נשאלין נדרים וכו' ובקרובים-** כ' **בחי' רעק"א** דמה דקרובים כשרים לפתוח לו נדרו, זהו רק היכא דהפסול הוא רק הפסול קורבה, אבל אין שום פסול הגוף בהדין. אבל היכא שהדין הוא פסול בפסול הגוף, בזה אף בנדרים לא מהני. ולכן כ' דאשה פסולה להיות דיין להתיר נדרים, וכן קטן.
- (ו) **כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא חוטא-** והק' **הט"ז** (י"ד ר"ג, א'), הא כבר אמר שמואל (כב). דנקרא רשע, וא"כ למה צ"ל דחוטא הוא, הרי הוא גרוע טפי, שהרי רשע הוא (ואף דלמדין הקרא, הרי גם הא דנקרא רשע למדין מקרא, וא"כ על הקרא גופא ק', למה קוראין למי שהוא רשע שהוא רק חוטא). וק' טפי על השו"ע שם שהביא ב' הלשונות, שנקרא רשע ונקרא חוטא. וביאר הט"ז שיש חילוק בדבר, דמי שיש לו פתח ואינו מתיר, ו

הוא נקרא רשע. אבל מי שאינו יכול למצוא פתח, אז הגם דאינו נקרא רשע, אבל מ"מ כל זמן שהנדר עליו נקרא חוטא [ואולי זהו כוונת המחבר, דנקרא רשע ונקרא חוטא, דפעמים נקרא רשע, וכי"פ ודאי נקרא חוטא]. ובשלמי נדרים אי' שיש ב' לימודים, פשוט הקרא משמע דחוטא הוא, והדרשה הוא דרשע הוא. וא"כ, מה שהביא בסוגיין הא דחוטא הוא, דהא משמע דבזה גופא הי' מתחיל לפתוח לו, וא"כ זה שייך דוקא בחוטא, דברשע אין פותחין לו, דבזה אין נדרים ניתרין יפה, דמתבייש לומר דהי' נודר אעפ"כ, אבל במה שנקרא חוטא אינו מתבייש.

לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי וכו', אלא אומר לה טלי ואכלי וכו' וצריך שיבטלנו בלבו-הק' הר"ן, האיך אמרי' דיכול להפר בלבו ודיו, הא קיי"ל לקמן (ע"ט). דהפרה בלב לא מהני. ותי' דשאני התם דרק היפר בלבו, אבל כאן מלבד מה שהיפר בלבו, גם אמר לה טלי ואכלי, וכו'. ולכאור' תמוה, איזה צירוף הוא זה, הרי לשון טלי ואכלי לא מהני, משום שאינו לשון הפרה, והפרה שבלב לא מהני, משום דהפרה צריך דיבור. וא"כ, איזה צירוף יכול לעשות בין ב' מעשים שכ"א מהם אין עושה כלום. וע' בשיעורי ר' דוד (לעיל, אות קטו) דביאר דמה דהפרה בלב לא מהני, אי"ז משום שצריכין דיבור דוקא, אלא משום דהוי דברים שבלב, ודברים שבלב אינם דברים. אבל היכא דמגלה בפה דמיפר בלבו, שוב לא הוי דברים שבלב, דכיון דהוי אומדנא דרוצה להפר, ואומדנא דמיפר בלבו, א"כ שפיר הוי דברים שבלב דברים נומה שצריכין לומר "וצריך שיבטלנו בלבו", אף דודאי הוא עושה כן, שהרי יש לנו אומדנא דעושה כן, מ"מ כיון דאי"ז אמירת "מופר ליכי" מפורש, א"כ אמרי' לי' להזהר לכון להפר הנדרים, ועדיין צע"ק בזה, וע' לקמן מהרא"ש. אולם ע' בחי' ר' שמואל (י"ח, ח') שהביא גם מהאור שמח (נדרים פי"ג) דצידד דהרכנת הראש יועיל להפרת נדרים, ואי"צ ביטוי שפתים ממש, וכן הביא מהאחייעזר (יו"ד י"ט, ב'). והק' ר' שמואל דא"כ לכאור' גם יועיל הפרה בכתיבה, וא"כ למה אי' בירושלמי דנשתתק שוב אינו חשיב יום שמעו, הרי ודאי יכול להפר [ולכאור' יהי' משמע דצריך ראי' מדיבורו שיש אומדנא של הפרה בלבו, וכעין מה דאי' בברכ"ש בקידושין סי' א', דאם מהדבור עושין

אומדנא, סגי בהכי, וצ"ע בזה]. וע' ברא"ש שהביא מהרא"ם דטלי ואכלי אינה ההפרה כלל, אלא טלי ואכלי היינו האמירה לה שהנדר מופר, אבל כל ההפרה

הוא בלבו. וע' בריטב"א דכ' "וצריך שיבטל בלבו, פי' בלבו ממש לאו דוקא, דדברים שבלב אינם דברים, אלא לומר שאינו צריך להשמיע לה, אבל צריך להוציא בשפתיו בינו לבינו, ודכוותה גבי ביעור חמץ וכו', מיהו היינו גבי הפרה, אבל גבי הקמה בגמר בלבו ממש סגי". ולכאור' זהו כוונת הרא"ם ג"כ, דהטלי ואכלי אינו חלק של ההפרה ממש, אלא דאומר לה עי"ז שכבר הפר בלבו. וכ"כ האחייעזר (יו"ד י"ט, ב') דלפי הרא"ם הובא ברא"ש צריך דוקא לחתוך בשפתיו הא דמופר ליכי.

(ח) ש"י הרמב"ם בזה- כ' הר"ן שיש להרמב"ם דרך אחרת בזה וכבר השיגו בו הראב"ד. כ' הרמב"ם (נדרים י"ג, ד') "המפר נדרי בתו או אשתו צריך להוציא בשפתיו, ואם הפר בלבו אינו מופר. אבל המבטל אינו צריך להוציא בשפתיו אלא מבטל בלבו בלבד, וכופה אותה לעשות, בין עשת בין לא עשת בטל הנדר". ותמה

הראב"ד, דהא לא מצינו דיכול לכוף את אשתו בכה"ג. וביאר הלחם משנה, דהי' ק' להרמב"ם קו' הר"ן כאן מהא דקיי"ל דהפרה בלבו לא מהני, וכן מבואר מדבריו בפיה"מ. אלא דס"ל להרמב"ם דכפי' הוי כמו הפרה מפורשת בפה, וזהו מה דס"ל להרמב"ם דבין אם עשת או לא הנדר מופר, דהא עכ"פ חזינן דעתו, דרוצה להפר. אולם ע' מש"כ בשם הפיה"מ דמשמע דהיכא דאינה עושה מה שהוא ציוה לה, אז